

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

3. září 2009 *

Ve spojených věcech C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P,

jejichž předmětem jsou tři kasační opravné prostředky na základě článku 56 statutu Soudního dvora, podané dne 9., 11. a 16. července 2007,

Papierfabrik August Koehler AG, se sídlem v Oberkirchu (Německo), zastoupená I. Brinkerem a S. Hirsbrunnerem, Rechtsanwälte, a J. Schwarzem, profesorem,

Bolloré SA, se sídlem v Ergue Gaberic (Francie), zastoupená C. Momègem a P. Gassenbachem, advokáty, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

Distribuidora Vizcaína de Papeles SL, se sídlem v Derio (Španělsko), zastoupená E. Pérezem Medranem a T. Díazem Utrillou, abogados,

účastnice řízení podávající kasační opravné prostředky (navrhovatelky),

* Jednací jazyky: němčina, francouzština a španělština.

příčemž další účastníci řízení je:

Komise Evropských společenství, zastoupená F. Castillem de la Torrem a W. Möllsem, jako zmocněnci, ve spolupráci s H.-J. Freundem, Rechtsanwalt, a N. Coutrelisem, advokátem, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Rosas, předseda senátu, A. Ó Caoimh, J. Klučka (zpravodaj), U. Löhmus a P. Lindh, soudci,

generální advokát: Y. Bot,
vedoucí soudní kanceláře: R. Šereš, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 25. září 2008,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 2. dubna 2009,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svými kasačními opravnými prostředky společnosti Papierfabrik August Koehler AG (dále jen „Koehler“) (C-322/07 P), Bolloré SA (dále jen „Bolloré“) (C-327/07 P) a Distribuidora Vizcaína de Papeles SL (dále jen „Divipa“) (C-338/07 P) navrhuji zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 26. dubna 2007, Bolloré a další v. Komise (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Sb. rozh. s. II-947, dále jen „napadený rozsudek“), kterým Soud zamítl žaloby podané zejména společnostmi Koehler, Bolloré a Divipa, směřující ke zrušení rozhodnutí Komise 2004/337/ES ze dne 20. prosince 2001 vydaného v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/E-1/36.212 – Samopropisovací papír) (Úř. věst. 2004, L 115, s. 1, dále jen „sporné rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím uložila Komise Evropských společenství pokutu společnosti Koehler ve výši 33,07 milionu eur, společnosti Bolloré ve výši 22,68 milionu eur a společnosti Divipa ve výši 1,75 milionu eur.

Skutečnosti předcházející sporu

- 2 Skutkový základ sporu, jak byl vylíčen v bodech 1 až 13 napadeného rozsudku, lze shrnout následovně.
- 3 Papírenská skupina Sappi, jejíž mateřskou společností je Sappi Ltd (dále jen „Sappi“), na podzim roku 1996 poskytla Komisi informace a dokumenty, které Komisi vedly k podezření, že existuje nebo existovala tajná kartelová dohoda týkající se stanovení cen v odvětví samopropisovacího papíru, v němž Sappi působila jako výrobce.

- 4 S ohledem na poznatky sdělené společností Sappi provedla Komise na základě čl. 14 odst. 2 a 3 nařízení č. 17 Rady ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), šetření u několika výrobců samopropisovacího papíru. Zejména dne 18. a 19. února 1997 byla tedy v prostorách několika podniků, mezi jinými Papeteries Mougéot SA (dále jen „Mougéot“), jakož i Sappi a dalších podniků, provedena šetření stanovená v čl. 14 odst. 3 tohoto nařízení, přičemž u společností Koehler a Arjo Wiggins Appelton plc (dále jen „AWA“) během období mezi červencem a prosincem 1997.
- 5 Komise v roce 1999 v souladu s článkem 11 nařízení č. 17 rovněž zaslala žádosti o informace několika podnikům, mezi kterými byly AWA, Mougéot, Divipa, Koehler a Copigraph S.A. (dále jen „Copigraph“), přičemž posledně jmenovaný je dceřinou společností společnosti Bolloré. Podniky byly v těchto žádostech vyzvány, aby poskytly informace ohledně svého oznámení o zvýšení ceny, objemu prodeje, zákazníků, obrátů a setkání se soutěžiteli.
- 6 AWA, Copigraph a jeden další podnik přiznaly ve svých odpovědích na žádosti o informace svou účast na vícestranných schůzkách kartelové dohody konaných mezi výrobci samopropisovacího papíru. Za tímto účelem poskytly Komisi různé dokumenty a informace.
- 7 Dne 14. dubna 1999 společnost Mougéot navázala kontakt s Komisí a prohlásila, že je ochotna spolupracovat při šetření podle sdělení Komise o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst. 1996, C 207, s. 4, dále jen „sdělení o spolupráci“). Přiznala existenci kartelové dohody, jejímž předmětem bylo stanovení cen samopropisovacího papíru, a poskytla Komisi informace o struktuře kartelu, a to zejména o jednotlivých schůzkách, kterých se její zástupci účastnili.

- 8 Dne 26. července 2000 zahájila Komise řízení ve věcech, které vedly ke spornému rozhodnutí, a přijala oznámení námitek (dále jen „oznámení námitek“), které zaslala 17 podnikům, mezi kterými byly Copigraph, Bolloré jakožto mateřská společnost Copigraph a podniky AWA, Divipa, Mougeot, Koehler a Sappi.
- 9 Všechny podniky, kterým bylo zasláno oznámení námitek, kromě tří, podaly jako odpověď na námitky uvedené Komisí písemné připomínky.
- 10 Dne 8. a 9. března 2001 se konalo slyšení a dne 20. prosince 2001 Komise přijala sporné rozhodnutí.
- 11 Komise v čl. 1 prvním pododstavci tohoto rozhodnutí konstatuje, že jedenáct podniků porušilo čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 dohody o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1, s. 3) tím, že se účastnilo souboru dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví samopropisovacího papíru.
- 12 Komise v čl. 1 druhém pododstavci stejného rozhodnutí zejména konstatuje, že AWA, Bolloré, Koehler, Sappi a další tři podniky se protiprávního jednání účastnily od ledna 1992 do září 1995, Divipa od března 1992 do ledna 1995 a Mougeot od května 1992 do září 1995.
- 13 V článku 2 sporného rozhodnutí je podnikům uvedeným v článku 1 stejného rozhodnutí uloženo ukončit protiprávní jednání uvedené v posledně uvedeném článku, pokud tak již neučinily, a zdržet se v rámci svých aktivit spojených se samopropisovacím papírem jakékoli dohody nebo jednání ve vzájemné shodě, které by mohlo mít předmět nebo účinek shodný nebo obdobný s předmětem nebo účinkem protiprávního jednání.

¹⁴ Podle čl. 3 prvního pododstavce uvedeného rozhodnutí byly dotyčným podnikům uloženy zejména následující pokuty:

- AWA: 184,27 milionu eur;
- Bolloré: 22,68 milionu eur;
- Divipa: 1,75 milionu eur;
- Mougeot: 3,64 milionu eur;
- Koehler: 33,07 milionu eur a
- Sappi: 0 eur.

Řízení před Soudem a napadený rozsudek

- ¹⁵ Samostatnými návrhy došlými kanceláři Soudu během dubna 2002 podaly Bolloré, AWA, Koehler, Divipa a pět dalších podniků projednávané žaloby proti spornému rozhodnutí.
- ¹⁶ Soud napadeným rozsudkem zamítl žaloby podané zejména společnostmi Bolloré, Koehler a Divipa.

Návrhová žádání účastnic řízení a řízení před Soudním dvorem

- ¹⁷ Společnost Koehler se domáhá toho, aby Soudní dvůr:
- zrušil napadený rozsudek a sporné rozhodnutí;
 - podpůrně snížil pokutu, která jí byla uložena;
 - podpůrněji věc vrátil Soudu, aby rozhodl v souladu s právním názorem vyjádřeným v rozsudku Soudního dvora, a v každém případě,

- aby uložil Komisi náhradu nákladů řízení jak před Soudem, tak před Soudním dvorem.

18 Společnost Bolloré se domáhá toho, aby Soudní dvůr:

- zrušil napadený rozsudek;
- rozhodl s konečnou platností a zrušil sporné rozhodnutí, nebo aby v každém případě snížil pokutu, která jí byla uložena;
- v případě, že Soudní dvůr v projednávané věci nerozhodne, aby stanovil, že o nákladech řízení bude rozhodnuto později, a vrátil věc Soudu k přezkumu v souladu s rozsudkem Soudního dvora a
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení jak před Soudem, tak před Soudním dvorem.

19 Společnost Divipa se domáhá toho, aby Soudní dvůr:

- zrušil v celém rozsahu nebo zčásti napadený rozsudek a rozhodl ve věci samé nebo věc vrátil Soudu;

- zrušil nebo snížil pokutu, která jí byla uložena, a
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení jak před Soudem, tak před Soudním dvorem.

20 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr zamítl kasační opravné prostředky a uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.

21 Usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 24. června 2008 bylo rozhodnuto o spojení věcí C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P pro účely ústní části řízení a rozsudku.

Ke kasačním opravným prostředkům

22 V zájmu jasnosti jsou určité důvody uplatněné navrhovatelkami přezkoumány zvlášť a jiné společně.

K prvnímu důvodu uplatněnému společností Bolloré, vycházejícímu z porušení práv obhajoby z důvodu nesouladu mezi oznámením námitek a sporným rozhodnutím

23 Během řízení v prvním stupni společnost Bolloré tvrdila, že tím, že jí během správního řízení nebyla nabídnuta možnost se vyjádřit k námitce vycházející z její osobní a samostatné účasti v kartelové dohodě, Komise porušila její práva obhajoby.

24 Soud poté, co v bodech 66 až 68 napadeného rozsudku připomněl judikaturu vztahující se k dodržování práv obhajoby a k obsahu oznámení námitek, v bodě 79 stejného rozsudku rozhodl, že oznámení námitek zaslané společnosti Bolloré jí neumožnilo se seznámit s námitkou vycházející z její přímé účasti na protiprávním jednání, dokonce ani se skutečnostmi uvedenými Komisí ve sporném rozhodnutí na podporu této námitky, takže Bolloré, jak to vyplývá z výkladu její odpovědi na toto oznámení, nemohla užitečně zajistit svou obhajobu ve správním řízení ohledně této námitky a těchto skutečností.

25 V bodech 80 a 81 napadeného rozsudku dodal Soud následující:

„80 Je však třeba zdůraznit, že i když [sporné] rozhodnutí obsahuje nová skutková nebo právní tvrzení, ohledně kterých nebyly dotyčné podniky vyslechnuty, konstatovaná vada způsobí neplatnost [tohoto] rozhodnutí v tomto bodě, pouze pokud dotyčná tvrzení nemohou být právně dostačujícím způsobem prokázána na základě jiných skutečností uvedených v rozhodnutí, ke kterým se dotyčné podniky mohly vyjádřit [...]. Porušení práv obhajoby Bolloré krom toho může ovlivnit platnost [sporného] rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká Bolloré, pouze pokud [uvedené] rozhodnutí vycházelo pouze z přímé účasti Bolloré na protiprávním jednání [...]. Vzhledem k tomu, že v tomto případě totiž nová námitka ve [sporném] rozhodnutí vycházející z přímé účasti Bolloré na aktivitách v rámci kartelu nemůže být přijata, nemohla být posledně uvedené přičtena odpovědnost za protiprávní jednání.

81 Naopak, pokud by se při přezkumu ve věci samé ukázalo [...], že Komise právem považovala Bolloré za odpovědnou za účast její dceřiné společnosti Copigraph na kartelové dohodě, protiprávnost, které se Komise dopustila, by nepostačovala k odůvodnění zrušení [sporného] rozhodnutí, protože by nemohla mít určující vliv,

pokud jde o výrok uvedený orgánem [...]. Podle ustálené judikatury totiž pokud určité důvody rozhodnutí samy o sobě mohou právně dostačujícím způsobem odůvodňovat toto rozhodnutí, vady, jimiž mohou být stíženy jiné důvody rozhodnutí, nemají v žádném případě vliv na jeho výrok [...].“

Argumentace účastnic řízení

26 Ve svém kasačním opravném prostředku společnost Bolloré zpochybňuje body 79 až 81 napadeného rozsudku, přičemž rozdělila svůj důvod do dvou částí.

27 Pokud jde o první část, Soud údajně porušil základní zásadu dodržování práv obhajoby tím, že odmítl potrestat zjištění, že oznámení námitek je neúplné, neplatností sporného rozhodnutí. Společnost Bolloré se opírá zejména o množství rozsudků Soudního dvora a Soudu v oblasti protisoutěžního jednání (rozsudky Soudního dvora ze dne 31. března 1993, *Ahlström Osakeyhtiö a další v. Komise*, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 a 125/85 až 129/85, Recueil, s. I-1307; ze dne 16. března 2000, *Compagnie maritime belge transports a další v. Komise*, C-395/96 P a C-396/96 P, Recueil, s. I-1365; ze dne 2. října 2003, *ARBED v. Komise*, C-176/99 P, Recueil, s. I-10687, jakož i rozsudek Soudu ze dne 23. února 1994, *CB a Europay v. Komise*, T-39/92 a T-40/92, Recueil, s. II-49), jakož i v oblasti práva spojování podniků (rozsudek Soudu ze dne 22. října 2002, *Schneider Electric v. Komise*, T-310/01, Recueil, s. II-4071).

28 Komise odpovídá, že odůvodněním sporného rozhodnutí, jak bylo uznáno Soudem, je, pokud jde o společnost Bolloré, pouze její odpovědnost za skutky její dceřiné společnosti. Společnost Bolloré si mohla dělat nárok na zrušení uvedeného rozhodnutí, pouze pokud nebyla schopná z oznámení námitek porozumět, že Komise jí zamýšlela přičíst jednání její dceřiné společnosti.

- 29 Komise dodává, že judikatura uvedená společností Bolloré je buď nerelevantní (viz výše uvedené rozsudky Soudního dvora Ahlström Osakeyhtiö a další v. Komise, jakož i Soudu CB a Europay v. Komise), anebo ilustruje opodstatněnost způsobem, jímž Soud postupoval v napadeném rozsudku (výše uvedené rozsudky Soudního dvora Compagnie maritime belge transports a další v. Komise, jakož i ARBED v. Komise).
- 30 Pokud jde o druhou část prvního důvodu, Bolloré uvádí, že Soud porušil základní zásadu dodržování práv obhajoby tím, že měl za to, že konstatovaná vada neovlivnila výrok sporného rozhodnutí. Podle společnosti Bolloré se Soud opřel o nerelevantní judikaturu. Jednak se první soubor rozsudků uvedených v bodě 80 napadeného rozsudku týká jiného předpokladu, než je ten v projednávaném sporu, pokud jde o obvinění tohoto podniku. Nepřesnost v oznámení námitek konstatovaná v těchto rozsudcích se netýkala stanovení a přesné identifikace odpovědností, ale pouze vytýkaného jednání. A jednak druhý soubor rozsudků rovněž uvedených v uvedeném bodě 80 je tím spíše nerelevantní pro diskuzi v řízení, že se tyto rozsudky týkají kontroly spojování a oblasti státních podpor, a tedy věcného posouzení slučitelnosti úkonu v rámci *ex ante* kontroly, zatímco projednávaná věc se týká *a posteriori* kontroly regulérnosti řízení.
- 31 Bolloré rovněž napadá Soudem zvolený, podle jejího názoru „účelový přístup“ k právům obhajoby. Z právního hlediska se přístup, podle něhož může být neplatnost rozhodnutí v případě nerespektování procesního pravidla vyslovena pouze tehdy, pokud toto porušení skutečně poškodilo zájmy dotčeného účastníka řízení, neuplatní ve všech případech porušení procesních pravidel, a zejména se takový přístup neuplatní v projednávané věci. Ve skutečnosti, jelikož společnost Bolloré nebyla informována o skutečnostech, které jí byly osobně vytčeny, její práva byla dotčena skutečně a prakticky.
- 32 Komise tvrdí, že rozlišení mezi kontrolou *ex ante* a kontrolou *a posteriori*, provedené společností Bolloré, je nejasné. Judikatura v oblasti kontroly spojování podniků a státních podpor navíc ukazuje, že porušení procesních pravidel nemůže automaticky zrušit rozhodnutí. Soud v této oblasti pouze uplatnil judikaturu Společenství velmi klasickým způsobem.

- 33 Pokud jde o otázku, zda porušení práv obhajoby mělo dopad na výrok sporného rozhodnutí a v projednávaném případě na výši pokuty uložené společnosti Bolloré, Komise uvádí, že tento argument je nepřipustný, neboť přejímá argument, který již byl uplatněn před Soudem, a v každém případě je neopodstatněný, jelikož tato společnost má za to, že jí je přičítáno jednání její dceřiné společnosti, a to společnosti Copigraph, což není předmětem jednání.

Závěry Soudního dvora

- 34 Z ustálené judikatury vyplývá, že dodržování práv obhajoby ve všech řízeních, která mohou vést k uložení sankcí, zejména pokut nebo penále, představuje základní zásadu práva Společenství, která musí být dodržována, i když se jedná o správní řízení (rozsudek ze dne 13. února 1979, Hoffmann-La Roche v. Komise, 85/76, Recueil, s. 461, bod 9, a výše uvedený rozsudek ARBED v. Komise, bod 19).
- 35 V tomto smyslu nařízení č. 17 stanoví, že je stranám zasíláno oznámení námitek, jež musí jasným způsobem uvádět všechny základní skutečnosti, o které se Komise v tomto stadiu řízení opírá. Takové oznámení námitek představuje procesní záruku uplatňující základní zásadu práva Společenství, jež vyžaduje dodržování práv obhajoby během celého řízení (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 7. června 1983, Musique Diffusion française a další v. Komise, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 10).
- 36 Tato zásada zejména vyžaduje, aby oznámení námitek zaslané podniku, kterému Komise zamýšlí uložit sankci za porušení pravidel hospodářské soutěže, obsahovalo základní skutečnosti uplatňované vůči tomuto podniku jako vytýkané skutkové okolnosti, jejich kvalifikaci a důkazy, o něž se Komise opírá, aby mohl uvedený podnik užitečně uplatnit své argumenty v rámci správního řízení, které bylo proti němu zahájeno (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma

v. Komise, 41/69, Recueil, s. 661, bod 26; ze dne 3. července 1991, AKZO v. Komise, C-62/86, Recueil, s. I-3359, bod 29, jakož i V. Ahlström Osakeyhtiö a další v. Komise, uvedený výše, bod 135, a ARBED v. Komise, bod 20).

- 37 Taková zásada pak vylučuje, aby mohlo být za legální považováno rozhodnutí, kterým Komise ukládá podniku pokutu v oblasti hospodářské soutěže, aniž by mu předem oznámila proti němu uplatněné námitky.
- 38 Oznámení námitek musí s ohledem na svůj význam jednoznačně uvádět, které právnické osobě může být pokuta uložena, a této osobě musí být určeno (viz výše uvedené rozsudky Compagnie maritime belge transports a další v. Komise, body 143 a 146, jakož i ARBED v. Komise, bod 21).
- 39 Je rovněž důležité, aby oznámení námitek uvádělo, v jakém postavení se nachází podnik, kterému jsou tvrzené skutečnosti vytýkány.
- 40 V projednávaném případě, jak to uvedl Soud v bodech 72 a 77 napadeného rozsudku, však Komise měla v oznámení námitek v úmyslu přičíst společnosti Bolloré vytýkané protiprávní jednání z důvodu její odpovědnosti jako 100% mateřské společnosti Copigraph v době protiprávního jednání za účast Copigraph na kartelové dohodě. Bolloré nemohla podle oznámení námitek předpokládat, že Komise měla v úmyslu jí ve sporném rozhodnutí přičíst protiprávní jednání rovněž z důvodu její osobní a přímé účasti na aktivitách v rámci kartelové dohody.
- 41 Soud se tedy oprávněně v bodě 79 napadeného rozsudku domníval, že oznámení námitek neumožnilo společnosti Bolloré seznámit se s námitkou vycházející z takové účasti, dokonce ani se skutečnostmi uvedenými Komisí ve sporném rozhodnutí na podporu této námitky, takže si tento podnik nemohl zajistit svou obhajobu ve správním řízení ohledně této námitky a těchto skutečností.

- 42 Přesto v bodech 80 a 81 napadeného rozsudku Soud uvážil, že konstatovaná vada způsobí neplatnost sporného rozhodnutí, pouze pokud dotyčná tvrzení Komise nemohou být právně dostačujícím způsobem prokázána na základě jiných skutečností uvedených v tomto rozhodnutí, ke kterým se dotyčné podniky mohly vyjádřit. Soud dodává, že pokud by se při přezkumu ve věci samé ukázalo, že Komise právem považovala Bolloré za odpovědnou za účast její dceřiné společnosti Copigraph na kartelové dohodě, protiprávnost, které se Komise dopustila, by nepostačovala k odůvodnění zrušení daného rozhodnutí, protože by nemohla mít určující vliv, pokud jde o jeho výrok.
- 43 Po přezkumu věci samé vedly tyto úvahy Soud v bodě 150 napadeného rozsudku ke zjištění, že odpovědnost společnosti Bolloré za protiprávní jednání její dceřiné společnosti je prokázána nezávisle na přímé účasti mateřské společnosti, a k potvrzení, v témž rozsudku, sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž ukládá společnosti Bolloré povinnost zaplatit pokutu uloženou Komisí navzdory skutečnosti, že práva obhajoby této společnosti byla zásadně porušena.
- 44 Přitom skutečnost, že sporné rozhodnutí stanovilo odpovědnost společnosti Bolloré za její účast, jakožto mateřské společnosti Copigraph, navíc k osobnímu zapojení této mateřské společnosti, nevylučuje možnost, že dané rozhodnutí bylo založeno na jednáních, ohledně kterých společnost Bolloré nebyla schopná zajistit svoji obhajobu.
- 45 Soud se tak dopustil právního pochybení tím, že nevyvodil žádný právní důsledek ze svého rozhodnutí, podle kterého nebyla práva obhajoby společnosti Bolloré respektována. Je tedy třeba prohlásit první důvod předložený společností Bolloré na podporu jejího kasačního opravného prostředku za opodstatněný.
- 46 Vzhledem k tomu, že je uvedený důvod opodstatněný, je třeba napadený rozsudek zrušit v rozsahu, v němž se týká společnosti Bolloré, aniž by bylo nezbytné přezkoumat ostatní důvody, jež předložila.

47 Jestliže je podle čl. 61 prvního pododstavce statutu Soudního dvora kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr zruší rozhodnutí Soudu, může sám vydat konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. To je případ projednávané věci.

48 Z bodů 34 až 46 tohoto rozsudku vyplývá, že žaloba je opodstatněná a že sporné rozhodnutí musí být v rozsahu, v něm se týká společnosti Bolloré, zrušeno.

K prvnímu důvodu uplatněnému společností Divipa, ohledně její účasti na protiprávním jednání

49 Divipa popírá svoji účast na schůzkách ve dnech 5. března 1992 a 19. října 1994, týkajících se španělského trhu, jakož i svoji účast na kartelové dohodě na evropském trhu. Svůj důvod vztahující se k těmto schůzkám uvádí ve třech částech, které je třeba analyzovat postupně.

K první části prvního důvodu společnosti Divipa, týkající se její účasti na schůzce ze dne 5. března 1992

50 Divipa zejména tvrdí, že Soud zkreslil obsah přípisu zaměstnance společnosti Sappi ze dne 9. března 1992 v tom smyslu, že v napadeném rozsudku ani nezohlednil ani neuvedl část tohoto přípisu, v němž bylo uvedeno, že společnost Sappi se s cenami uplatňovanými společností Divipa seznámila prostřednictvím svých klientů, a ne přímo. Podle posledně uvedené je nelogické, že by podnik, který se údajně účastnil na setkání ohledně kartelové dohody, kde byla diskutovaná otázka cen, nepředložil tyto ceny sám přímo při této schůzce. Účast společnosti Divipa na schůzce ze dne 5. března 1992 tedy není prokázána.

51 Komise odpovídá, že každý dokument musí být přezkoumán společně s ostatním spisovým materiálem. Jelikož Komise a Soud jsou povinni provést přezkum společně, argument, podle kterého určitý dokument neprokazuje stanovenou skutečnost, bude odsouzen k nezdaru, pokud existují jiné písemnosti ve spise, které by jako důkaz sloužit mohly. Společnost Divipa nezpochybňovala důkazní hodnotu prohlášení společností AWA a Sappi ani jejich výklad Soudem. V každém případě Komise zdůrazňuje zejména, že v daném přípisu zaměstnanec společnosti Sappi pouze potvrzuje, že společnost Divipa své ceny nezvýšila a že to o ní věděl, protože mu jeden klient zaslal seznam cen. Je normální, že podnik, který nerespektuje ceny domluvené během kartelové dohody, o tom neinformuje ostatní účastníky, ale to neznamená, že se na kartelové dohodě neúčastní. Krom toho je logické, že podniky, jež se na kartelové dohodě účastní, dohodu průběžně sledují a kritizují ty podniky, které nerespektují to, co bylo společným souhlasem rozhodnuto.

52 V tomto ohledu je důležité připomenout, že Soudní dvůr není příslušný ke zjišťování skutkového stavu ani v zásadě k přezkoumávání důkazů, které Soud přijal na podporu tohoto skutkového stavu. Pokud totiž tyto důkazy byly řádně získány a byly dodrženy obecné právní zásady a procesní pravidla použitelná v oblasti důkazního břemene a provádění důkazů, přísluší samotnému Soudu posoudit hodnotu, kterou je třeba přidělit důkazům, jež mu byly předloženy. Takové posouzení tudíž nepředstavuje, s výhradou případu zkreslování těchto důkazů, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (viz zejména rozsudky ze dne 6. dubna 2006, *General Motors v. Komise*, C-551/03 P, Sb. rozh. s. I-3173, bod 52; ze dne 22. května 2008, *Evonik Degussa v. Komise*, C-266/06 P, bod 73, jakož i ze dne 18. prosince 2008, *Coop de France bétail et viande a další v. Komise*, C-101/07 P a C-110/07 P, Sb. rozh. s. I-10193, bod 59).

53 Zkreslení skutkového stavu a důkazů předložených Soudu musí zjevně vyplývat z písemností ve spise, aniž by bylo nutné provést nové posouzení těchto skutečností (viz zejména výše uvedené rozsudky *General Motors v. Komise*, bod 54; *Evonik Degussa v. Komise*, bod 74, jakož i *Coop de France bétail et viande a další v. Komise*, bod 60).

Je však třeba připomenout, že Soud shledal účast společnosti Divipa na schůzce ze dne 5. března 1992 poté, co v bodech 162 až 164, 171, 192, 194 a 197 napadeného rozsudku konstatoval následující:

„162 Sappi zaprvé připustila svou účast na schůzkách kartelu týkajícího se španělského trhu od února 1992 a poskytla jednotlivé informace v tomto ohledu. Sappi ve své odpovědi ze dne 18. května 1999 Komisi [...] odkazuje na jednotlivé koluzní schůzky týkající se španělského trhu, které se konaly dne 17. a 27. února 1992, 30. září a 19. října 1993, jakož i 3. května a 29. června 1994. Co se týče let 1993 až 1995, zaměstnanec Sappi prohlásil [...], že se účastnil šesti nebo sedmi schůzek v Barceloně [Španělsko] s dalšími dodavateli. Tyto schůzky se konaly přibližně čtyřikrát nebo pětkrát za rok. Myslí, že se jich účastnil poprvé dne 19. října 1993 a naposledy v roce 1995. Cílem těchto schůzek podle něj bylo stanovit ceny na španělském trhu. Trvaly přibližně dvě hodiny a byly v zásadě ukončeny rozhodnutím o procentuálním zvýšení cen. Účastníky byly Copigraph, [...] Koehler [...] a Divipa. Části prohlášení Sappi uvedené v těchto jednotlivých dokumentech byly součástí dokumentů přiložených k [oznámení námitek], takže všechny žalobkyně k nim měly přístup. Komise je rovněž předložila Soudu.

163 AWA zadruhé uznala svou účast na vícestranných schůzkách kartelové dohody mezi výrobci samopropisovacího papíru a předala Komisi seznam schůzek mezi soutěžiteli, které se konaly od roku 1992 do roku 1998. Dokument č. 7828, který je částí odpovědi ze dne 30. dubna 1999 zaslané [společností] AWA Komisi, obsahuje obecné tvrzení [společnosti] AWA týkající se organizace několika schůzek, zejména v Lisabonu [Portugalsko] a Barceloně od roku 1992 do roku 1994, kterých se podle ní účastnili zástupci [...] [společnosti] Divipa nebo některých [...] podniků [...].

164 AWA poté ve své odpovědi na [oznámení námitek] poskytla seznam „nevhodných“ schůzek mezi soutěžiteli, o němž AWA říká, že přispěla k jeho vyhotovení. Tento seznam pro španělský trh zahrnuje schůzky ze dne 17. února a 5. března 1992, 30. září 1993, 3. května, 29. června a 19. října 1994. Tento seznam [...] neuvádí podniky přítomné na těchto schůzkách. Ani Divipa [...] ani žádná jiná žalobkyně

neoznačily tento seznam jako dokument v neprospěch, ke kterému neměly přístup, nebo nepředložily žádost směřující k tomu, aby k němu měly přístup.

[...]

- 171 Přípis španělského zástupce Sappi v Sappi Europe ze dne 9. března 1992 [...], i když nemá podobu zápisu ze schůze, je velmi podrobný ohledně chování uvedených podniků, včetně Divipa. Uvádí zvýšení cen o 10 španělských peset (ESP), které bylo cílem stanoveným distributory, který nebyl zcela dosažen. Autor tohoto přípisu tvrdí, že Divipa absolutně nezvýšila své ceny. Je podle něj zjevné, že Sappi Europe nemůže zvýšit své ceny, jestliže ji ostatní distributoři nebudou následovat. [...]

[...]

- 192 [...] [P]odle [Z] prohlášení [společnosti] AWA uvedených v bodě 163 výše vyplývá, že se Divipa účastnila schůzek, které se konaly ohledně španělského trhu od roku 1992 do roku 1994 nebo alespoň některých z nich. [...]

[...]

- 194 Okolnost namítaná [společností] Divipa, že Sappi ve své odpovědi ze dne 18. května 1999 neuvádí konání schůzky týkající se španělského trhu dne 19. října 1994, se vysvětluje skutečností, že Sappi se této schůzky neúčastnila, jak prokazuje

seznam účastníků na této schůzce vyhotovený Mougeot. Tato okolnost každopádně nemůže popřít soubor shodujících se nepřímých důkazů prokazujících konání této schůzky a účast [společnosti] Divipa na ní.

[...]

197 Účast [společnosti] Divipa na kartelové dohodě od března 1992 vyplývá nejprve z prohlášení AWA uvedených v bodech 163 a 192 výše. Tato prohlášení jsou ostatně potvrzena zmínkou [společnosti] Divipa v přípisu ze dne 9. března 1992 uvedeném v bodě 171 výše. [...]"

55 Při čtení uvedených bodů napadeného rozsudku se jeví, že konstatování Soudu byla učiněna na základě několika skutečností a nepřímých důkazů, a to zejména prohlášení společnosti AWA, jakož i přípisu zástupce společnosti Sappi ze dne 9. března, a z přezkumu dokumentů nevyplývá, že Soud uskutečnil věcně nesprávná zjištění.

56 Takovou nesprávnost nepředstavuje ani opomenutí Soudu uvést, že informace týkající se cen uplatňovaných společností Divipa poskytnuté během uvedené schůzky nepocházely od tohoto podniku, ale od jeho klientů. Jak zdůraznil generální advokát v bodě 165 svého stanoviska, toto opomenutí neprokazuje, že se Soud dopustil chyby ve výkladu, pokud jde o účast společnosti Divipa na setkání ze dne 5. března 1992.

57 První část prvního důvodu uplatněného společností Divipa na podporu svého kasačního opravného prostředku je tedy třeba prohlásit za neopodstatněnou.

K druhé části prvního důvodu společnosti Divipa, týkající se její účasti na schůzce ze dne 19. října 1994

58 Divipa tvrdí, že prohlášení společnosti Mougeot, jež Soud použil pro odůvodnění její údajné účasti na setkání dne 19. října 1994, jsou pozdějšího data než rozhodné skutečnosti a byla učiněna za účelem dovolání se sdělení o spolupráci. Z judikatury však vyplývá, že prohlášení podniku stíhaného za účast na kartelové dohodě, jehož správnost je zpochybňována několika ostatními podniky, které jsou za takovou účast rovněž stíhány, nemůže být považováno za dostatečný důkaz existence protiprávního jednání spáchaného těmito posledně uvedenými podniky, pokud takové prohlášení není podpořeno jinými důkazy.

59 Soud zkreslil důkazy tím, že se opíral hlavně o svoji judikaturu, aby mohl společnosti Divipa vytknout její účast na uvedeném setkání, což představuje zjevné porušení zásady spravedlivého procesu a očividnou chybu, pokud jde o posuzování skutkového stavu.

60 Komise odpovídá, že společnost AWA v odpovědi na žádost o informace rovněž zmínila společnost Divipa mezi účastníky kartelové dohody v roce 1994. Pokud se společnost Divipa nedomnívá, že se Soud dopustil chyby při posouzení této odpovědi, část důvodu vztahující se ke schůzce ze dne 19. října 1994 je nerelevantní. V každém případě není Soudu vytýkáno, že se dopustil chybného výkladu prohlášení společnosti Mougeot. Krom toho Soud zohlednil, že prohlášení jsou pozdějšího data než dotčené skutečnosti v projednávaném sporu.

61 V tomto ohledu se již nejeví, že se Soud dopustil zkreslení skutečností, pokud jde o účast společnosti Divipa na schůzce dne 19. října 1994.

62 Soud totiž podobně jako u přezkumu, který provedl, pokud jde o schůzku dne 5. března 1992, dospěl k závěru o účasti společnosti Divipa poté, co učinil svá konstatování na základě souboru několika nepřímých důkazů.

63 Soud vzal v úvahu prohlášení společnosti AWA, jak je uvedeno v bodech 163, 164 a 192 napadeného rozsudku, které ostatně nejsou společností Divipa kritizované. Krom toho v bodech 165 a 166 napadeného rozsudku konstatoval následující:

„165 [...] [M]ougeot, která rovněž přiznala svou účast na vícestranných schůzkách kartelové dohody mezi výrobcí samopropisovacího papíru, ve svých prohlášeních ze dne 14. dubna 1999 [...] vyjmenovává několik schůzek, přičemž pro každou uvádí její předmět, obsah a osoby, které se jí účastnily. Mezi těmito schůzkami je uvedena pro španělský trh schůzka ze dne 19. října 1994, na které byly podle vyjádření posledně uvedené zastoupeny Copigraph, [...], Divipa, [...], Koehler, AWA a Mougeot. [...]

166 Tato prohlášení Mougeot jsou jistě pozdějšího data než rozhodné skutečnosti a byla učiněna za účelem uplatnění sdělení o spolupráci. Nemohou však být považována za zbavená důkazní hodnoty. Prohlášení, která jsou v rozporu se zájmy prohlašujícího, musí být v zásadě považována za zvlášť hodnověrné důkazy [...]“

64 Soud svrchovaně posoudil skutkové okolnosti jako celek tím, že vzal v úvahu důkazní hodnotu jednotlivých nepřímých důkazů, které měl k dispozici, což Soudnímu dvoru nepřísluší přezkoumávat a nevyplývá, že toto posouzení je založeno na zjevně chybném výkladu důkazních dokumentů.

65 Druhou část prvního důvodu uplatněného společností Divipa na podporu jejího kasačního opravného prostředku je tedy třeba prohlásit za neopodstatněnou.

Ke třetí části prvního důvodu společnosti Divipa, vztahující se k její účasti na kartelové dohodě na evropském trhu

66 Divipa tvrdí, že Soud zkreslil a opomenul některé důkazy. Zdůrazňuje, že není výrobcem samopropisovacího papíru, že uskutečňovala prodej pouze na vnitrostátním trhu, že byla jediným nevyrábějícím podnikem, kterému je vytýkána jeho údajná účast na některých setkáních na vnitrostátním trhu, a že ve Španělsku nepatří k žádné distribuční síti velkých výrobců uvedeného papíru. Žádný dokument neprokázal, že při setkáních, na kterých se předpokládala její účast, bylo odkázáno na existenci rozsáhlejšího tajného plánu.

67 Komise zaprvé odpovídá, že nebyla povinna prokázat, že společnost Divipa věděla o existenci rozsáhlejší kartelové dohody, ale pouze že „o tom měla vědět“. Zadruhé tato společnost neupřesnila body odůvodnění Soudu, ve kterých se dopustil zkreslení skutkového stavu. Zatřetí skutečnost, že společnost Divipa působí pouze na vnitrostátním trhu, nevylučuje situaci, podle které „měla vědět“, že existuje rozsáhlejší kartelová dohoda. Začtvrté, pokud existovaly nepřímé důkazy prokazující, že uvedená společnost mohla být informována o evropském rozměru kartelové dohody, Soud je nemohl nechat bez povšimnutí. Nakonec přípis sepsaný společností Mougeot následně po schůzce ze dne 19. října 1994 uvádí, že během této schůzky byly uvedeny „objemy AEMCP [sdružení evropských výrobců samopropisovacího papíru] oznámené pro Španělsko“, což prokazuje, že účastníci schůzky si byli vědomi evropského rozměru kartelové dohody.

68 Jak již bylo připomenuto v bodě 52 tohoto rozsudku Soudní dvůr není příslušný ke zjišťování skutkového stavu ani v zásadě k přezkoumávání důkazů, které Soud přijal na podporu tohoto skutkového stavu, s výhradou zkreslení těchto důkazů.

69 Soudní dvůr tedy není příslušný k přezkumu třetí části prvního důvodu uplatněného společností Divipa v rozsahu, v němž nesměřuje k prokázání, že Soud zkreslil skutkový stav, ale k prokázání, že Soud neprávem nezohlednil určité skutečnosti, které by vedly k závěru, že se tento podnik neúčastnil na kartelové dohodě na evropském trhu.

70 Uvedenou část je tedy třeba odmítnout jako nepřipustnou.

71 Z výše uvedených úvah vyplývá, že první důvod uplatněný společností Divipa, týkající se její účasti na protiprávním jednání, musí být zamítnut.

K druhému důvodu uplatňovanému společností Divipa, týkajícímu se tvrzení, podle kterého Soud vycházel z pouhých nepřímých důkazů

Argumentace účastnic řízení

72 Divipa uplatňuje čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), jakož i porušení zásady presumpce nevinu. Divipa uvádí, že neexistuje přímý důkaz, který by doložil její účast na schůzkách ve dnech 5. března 1992 a 19. října 1994 ani její účast na kartelové dohodě na evropské úrovni. Soud v tomto ohledu nerespektoval dvě zásadní podmínky. Jednak totiž příčinná souvislost mezi nepřímými důkazy a znaky zakládajícími protiprávní jednání není dostatečně odůvodněná, a jednak, když pochybnosti přetrvávají, je třeba je přezkoumat, a pokud je nelze objasnit, musí tyto pochybnosti svědčit ve prospěch dotčené osoby.

- 73 Komise zejména tvrdí, že druhý důvod uplatněný společností Divipa na podporu jejího kasačního opravného prostředku je zjevně nepřipustný, pokud nejsou uvedeny kritizované body napadeného rozsudku ani nepřímé důkazy, domněnky nebo skutečnosti, o něž se jedná.

Závěry Soudního dvora

- 74 Divipa tím, že tvrdí, že Soud neoprávněně nevzal v úvahu její připomínky podložené jejími písemnostmi, aby objasnil dosah nepřímých důkazů, z nichž vycházel, ve skutečnosti po Soudním dvoru požaduje, aby znovu přezkoumal Soudem provedené posouzení skutkových okolností, nepřímých důkazů a jiných skutečností, které mu byly předloženy.
- 75 Přitom, jak již bylo připomenuto v bodě 52 tohoto rozsudku, Soudní dvůr není příslušný k uskutečnění takového přezkumu vzhledem k tomu, že posouzení skutkových okolností spadá pouze do příslušnosti Soudu, s výhradou jejich zkreslení.
- 76 Druhý důvod uplatněný společností Divipa na podporu jejího kasačního opravného prostředku je tedy nepřipustný.

K druhému důvodu uplatněnému společností Koehler, vztahujícímu se k délce trvání protiprávního jednání

Argumentace účastnic řízení

– Argumentace společnosti Koehler

- ⁷⁷ Koehler tvrdí, že Soud nepřezkoumal dostatečně důkazy a že je zkreslil. Soud vyvodil chybné závěry, pokud jde o délku účasti tohoto podniku na protiprávním jednání. Koehler svůj důvod popisuje ve dvou částech, které obsahují několik argumentů.
- ⁷⁸ Pokud jde o první část jmenovaného důvodu ohledně údajných schůzek kartelové dohody v rámci sdružení AEMCP před zářím nebo říjnem 1993, Komise se opírala o tři kategorie důkazů, a to o prohlášení společnosti Mougeot, svědectví zaměstnance společnosti Sappi a důkazy prokazující organizaci vnitrostátních nebo regionálních setkání této kartelové dohody.
- ⁷⁹ Nejprve společnost Koehler uvádí, že dopis společnosti Mougeot ze dne 14. dubna 1999 neobsahuje žádné doznání o setkáních kartelu pro období předcházející říjnu 1993. Ostatně Soud v bodě 279 napadeného rozsudku uvedl, že nebylo prokázáno, že koluzní dohody o cenách byly uzavřeny od ledna 1992, tedy před říjnem 1993. Úvahy Soudu týkající se údajných dohod o cenách v rámci oficiálních schůzek sdružení AEMCP před říjnem 1993 nebyly dostatečné a obsahovaly rozpory v odůvodnění vedoucí k nesprávnému právnímu posouzení. Soud ani nedodržel zásadu presumpce neviný tím, že se snažil v prohlášení společnosti Mougeot vidět přiznání k protiprávnímu jednání pro období předcházející říjnu 1993.

- 80 Společnost Koehler dále tvrdí, že pokud jde o zaměstnance společnosti Sappi, jeho svědectví neupřesňuje období, během kterého docházelo k setkáním kartelové dohody. Soud nemohl mít za to, že tím, že tento zaměstnanec neposkytl „protichůdné údaje“, chtěl mlčky potvrdit, že protiprávní jednání začalo před zářím 1993. Zkreslil tak obsah svědectví tohoto zaměstnance. Tím bylo porušeno právo na spravedlivý proces zakotvené v článku 6 EÚLP, jakož i ve čl. 47 druhém pododstavci Listiny základních práv Evropské unie vyhlášené v Nice dne 7. prosince 2000 (Úř. věst. C 364, s. 1).
- 81 Závěrem se Koehler domnívá, že nelze brát vážně prohlášení doznávajícího se svědka, pokud nejsou podpořena dalšími důkazy. V projednávaném sporu však neexistuje žádný důkaz potvrzující tato prohlášení.
- 82 Pokud jde o druhou část druhého důvodu společnosti Koehler, týkající se její účasti na vnitrostátních nebo regionálních jednáních kartelové dohody před říjnem 1993, Soud zkreslil důkazy, které měly tuto účast prokázat.
- 83 Pokud jde o setkání ze dne 17. února 1992 týkající se španělského trhu, Soud neopodstatněně dospěl k závěru o účasti společnosti Koehler na tomto setkání, jelikož zaměstnanec společnosti Sappi ve svém přípisu ze dne 17. února 1992 odkazuje pouze na setkání „zúčastněných stran“, aniž by jmenovitě uváděl tyto strany. Soud přesně nevysvětlil důvody, pro které byla společnost Koehler považována za účastníka dohody.
- 84 Pokud jde o schůzku ze dne 5. března 1992 týkající se španělského trhu, Soud pro učinění závěru o účasti společnosti Koehler na této schůzce vycházel především z písemných připomínek společnosti AWA v odpověď na oznámení námitek tomuto podniku. Vzhledem k tomu, že tyto písemné připomínky nebyly společnosti Koehler zpřístupněny, Soud tak porušil její práva obhajoby.

85 Pokud jde o schůzky vztahující se k francouzskému trhu, které se uskutečnily během jara v letech 1992 a 1993, neexistuje žádný důkaz, že by jeden ze zaměstnanců společnosti Koehler odcestoval do Paříže, aby se účastnil setkání kartelové dohody na jaře roku 1993. Úvahy Soudu v této souvislosti jsou natolik neurčité, že nemohou splnit povinnost odůvodnění. V každém případě Soud nikde nekonstatoval, že se společnost Koehler účastnila na jaře roku 1992 setkání týkajícího se francouzského trhu.

86 Pokud jde o setkání ze dne 16. července 1992 ohledně španělského trhu, účast společnosti Koehler na něm nebyla prokázána, na rozdíl od toho, jak rozhodl Soud, zejména jelikož společnost AWA takovou účast výslovně neuznala.

– Odpověď Komise

87 Komise má za to, že společnost Koehler neuplatňuje zkreslení důkazů, ale snaží se zpochybnit posouzení skutkového stavu Soudem. Důvod je tedy nepřipustný.

88 Co se týče první části důvodu, který se týká schůzek kartelové dohody v rámci sdružení AEMCP před říjnem 1993, otázka, zda obsah dopisu společnosti Mougeot je jasný, či neurčitý, je věcí výkladu a posouzení důkazů, což spadá výlučně do příslušnosti Soudu. Soud nepotvrdil, že společnost Mougeot uznala protiprávní jednání v období předcházející 1. říjnu 1993.

89 Krom toho napadený rozsudek netrpí žádným rozporem ani nedostatkem odůvodnění. V jeho bodě 279 Soud neuvádí, že „není prokázáno“, že koluzní smlouvy o cenách byly uzavřeny od ledna 1992 v rámci schůzek sdružení AEMCP, ale pouze vysvětluje, že prohlášení společnosti Sappi sama o sobě nestačí k určení přesného okamžiku, od

kterého mohly být uvedené schůzky považovány za schůzky kartelové dohody. Bod 308 stejného rozsudku se opírá o soubor důkazů, z nichž větší část není společností Koehler zpochybňována, a skutečnost, že Soud neuvádí, které schůzky sloužily jako rámec koluzním dohodám o cenách na evropské úrovni, nečiní jeho odůvodnění nedostatečným. Krom toho vzhledem k tomu, že se tento podnik účastnil všech schůzek sdružení AEMCP, které se konaly během dotčeného období, není v jeho případě důležité vědět, během kterých schůzek přesně se projevila koluzní povaha systému.

90 Podle Komise Soud zcela zohlednil presumpci neviny, jelikož přezkoumal, zda namítané jednání mohlo spočívat na jediném důkazním prostředku, nebo zda byl tento prostředek pouze nepřímým důkazem, takže jej bylo třeba doplnit a potvrdit dalšími.

91 Pokud jde o prohlášení zaměstnance společnosti Sappi, Komise popírá, že by byla zkreslena. Soud v bodě 270 napadeného rozsudku konstatoval, že tento zaměstnanec neposkytl žádný údaj ohledně období, ke kterému se vztahují jeho vzpomínky, a jestliže Soud dospěl k závěru, že tyto vzpomínky zahrnovaly období předcházející a následující po říjnu 1993, je to výsledkem posouzení důkazů, které spadá do jeho příslušnosti. Prohlášení společnosti Sappi jsou krom toho potvrzena dalšími důkazy vyjmenovanými v bodech 261 až 307 daného rozsudku.

92 Co se týče druhé části druhého důvodu společnosti Koehler, vztahující se k vnitrostátním a regionálním schůzkám kartelové dohody před říjnem 1993, Komise má nejprve za to, že argumentace tohoto podniku je neplatná, jestliže argumenty jím uplatňované ohledně schůzek sdružení AEMCP byly Soudním dvorem zamítnuty. Zjištění v tomto ohledu postačovala k přičtení protiprávního jednání za sporné období dotčeným podnikům. Jelikož společnost Koehler poté nezpochybňuje zjištění Soudu, co se týče její účasti na ostatních schůzkách kartelové dohody, a to ze dne 14. ledna 1993 ohledně britského a irského trhu a ze dne 30. září 1993 ohledně španělského trhu, účast

tohoto podniku na této kartelové dohodě od ledna 1993 je prokázána. V poslední řadě je argumentace společnosti Koehler nepřijatelná a v každém případě neopodstatněná.

93 Pokud jde o schůzku ze dne 17. února 1992, Komise za účelem popření veškerého zkreslení důkazů odkazuje na bod 321 napadeného rozsudku a tvrdí, že daný bod v tomto ohledu splňuje povinnost uvést odůvodnění.

94 Pokud jde o schůzku ze dne 5. března 1992, Komise zejména zdůrazňuje, že společnost Koehler nepopřela bod 284 napadeného rozsudku, a dodává, že odkaz v tomto bodě na prohlášení společnosti AWA je učiněn pouze pro doplnění. Soud se o tuto odpověď opřel až v druhé řadě. Komise se v tomto ohledu opírá o bod 323 téhož rozsudku.

95 Pokud jde o schůzky, které se odehrávaly na jaře 1992 a 1993, Komise zejména v bodech 285 až 293 napadeného rozsudku tvrdí, že Soud prokázal konání schůzek mezi soutěžiteli během těchto období, jakož i protisoutěžní cíl těchto schůzek, aniž by to bylo v rámci kasačního opravného prostředku zpochybněno.

96 Pokud jde o schůzku ze dne 16. července 1992, Komise v bodě 332 napadeného rozsudku zdůrazňuje, že Soud se opíral o prohlášení pana B. G. Pouze pro potvrzení Soud zohlednil prohlášení společnosti AWA. Komise se v tomto ohledu odvolává na body 333 až 335 jmenovaného rozsudku.

Závěry Soudního dvora

– Ke schůzkám kartelové dohody v rámci sdružení AEMCP během období předcházejícího září nebo říjnu 1993

97 Soud v bodech 261 až 280 napadeného rozsudku analyzoval důvody uplatněné žalobkyněmi v řízení v prvním stupni, mezi nimiž byla společnost Koehler, týkající se jejich účasti na schůzkách sdružení AEMCP před zářím nebo říjnem 1993.

98 Z těchto bodů vyplývá, že Soud schválil zjištění, které učinila Komise na základě souboru nepřímých důkazů složených z několika výpovědí a prohlášení, včetně přípisu zaměstnance společnosti Sappi ze dne 9. března 1992 a prohlášení společností AWA a Mougeot založených ve spise.

99 Soud tak svrchovaně posoudil důkazní hodnotu těchto nepřímých důkazů a vyvodil z nich závěry, což Soudnímu dvoru nepřísluší, aby přezkoumával.

100 Následkem toho je třeba první část druhého důvodu uplatněného společností Koehler prohlásit za zčásti neopodstatněnou a zčásti nepřipustnou.

– K vnitrostátním a regionálním schůzkám kartelové dohody před říjnem 1993

101 Jednak, co se týče schůzky ze dne 17. února 1992, z bodu 321 napadeného rozsudku nevyplývá, že Soud porušil povinnost uvést odůvodnění, která pro něj vyplývá z článku 36 a čl. 53 prvního pododstavce statutu Soudního dvora (viz rozsudek ze dne 2. dubna 2009, Bouygues et Bouygues Télécom v. Komise, C-431/07 P, Sb. rozh. s. I-2665, bod 42). Soud totiž v daném bodě uvádí, že aby konstatovala účast společnosti Koehler na této schůzce, Komise se opřela o interní přípis společnosti Sappi z téhož dne, který zmiňuje schůzku „dotyčných účastníků“, a že tento údaj ve spojení s údaji uvedenými v tomtéž přípise, týkajícími se nejistoty vyvolané chováním společnosti Koehler zejména na španělském trhu umožňoval Komisi konstatovat, že tento podnik byl uvedený mezi „dotyčnými účastníky“, kteří se účastnili této schůzky, určené k přezkoumání problémů spojených s nedodržováním, ze strany společnosti Koehler a dalšího podniku, dohody, které se účastnila, jak to vyplývá z přípisu zaměstnance společnosti Sappi ze dne 9. března 1992. Soud tedy dostatečně jasně vyjadřuje úvahu, která Komisi vedla k závěru vyvozenému z různých nepřímých důkazů, jež měla k dispozici, že společnost Koehler se účastnila schůzky ze dne 17. února 1992.

102 Dále ze stejného bodu 321 rovněž nevyplývá, že se Soud dopustil jakéhokoliv zkreslení skutkového stavu. Takové zkreslení není zjevné a posouzení skutkových okolností, jakož i různých nepřímých důkazů, které Komise měla, aby učinila závěr o účasti společnosti Koehler na schůzce ze dne 17. října 1992, spadá do výlučné příslušnosti Soudu. Soudní dvůr není k přezkumu takového posouzení příslušný.

103 Argument uplatněný v tomto ohledu společností Koehler je tedy třeba zamítnout jako zčásti neopodstatněný a zčásti nepřipustný.

104 Co se týče schůzky ze dne 5. března 1992, je třeba zdůraznit, že i za předpokladu, že by bylo možné považovat argument společnosti Koehler vycházející z porušení práv obhajoby za opodstatněný z důvodu, že pro vyvození závěru o účasti tohoto podniku na uvedené schůzce se Soud v bodě 324 napadeného rozsudku opřel o připomínky společnosti AWA v odpovědi na žádost Komise o informace, zatímco společnost

Koehler o těchto připomínkách nevěděla, tento samotný argument neumožňuje popřít účast společnosti Koehler na protiprávním jednání během období od ledna 1992 do září 1995, jak to upřesňuje čl. 1 druhý pododstavec sporného rozhodnutí. V tomto ohledu je důležité připomenout, že, jak vyplývá z bodů 101 a 102 projednávaného rozsudku, společnost Koehler nebyla schopná popřít svoji účast na schůzce ze dne 17. února 1992.

105 Argument uplatněný společností Koehler v tomto ohledu tedy musí být zamítnut jako nerelevantní.

106 Co se týče schůzek, které se odehrávaly na jaře 1992 a 1993 ohledně francouzského trhu a schůzky ze dne 16. července 1992, Soud v bodech 285 až 293 a 332 až 334 napadeného rozsudku připomněl různé skutečnosti a nepřímé důkazy, které Komise použila pro shledání účasti dotčených podniků, mezi nimiž byla společnost Koehler, na těchto schůzkách. Z tohoto připomenutí však nevyplyvá, že by se Soud dopustil jakéhokoli zkreslení skutkového stavu.

107 Argument uplatněný společností Koehler v tomto ohledu tedy musí být zamítnut jako neopodstatněný, a v důsledku toho nemůže druhý důvod kasačního opravného prostředku posledně jmenované společnosti obstát.

K prvnímu důvodu uplatněnému společností Koehler a třetímu důvodu uplatněnému společností Divipa, které se vztahují ke stanovení a výši pokut

108 Společnosti Koehler a Divipa vyslovují své důvody týkající se stanovení a výše pokut ve více částech, které je vhodné analyzovat postupně.

K části prvního důvodu uplatněného společností Koehler vztahující se k zásadě rovného zacházení

- 109 Úvodem je třeba zdůraznit, že Soud přezkoumal v bodech 473 až 478 napadeného rozsudku, zda Komise chybně zohlednila obrat společnosti Koehler ve srovnání s tím, jak postupovala u ostatních dotčených společností, a v bodech 505 až 522 stejného rozsudku, zda zařazení společnosti Koehler a ostatních dotčených společností do kategorií učiněné Komisí za účelem stanovení výše pokut dodrželo zásadu rovného zacházení.
- 110 Společnost Koehler ve svém kasačním opravném prostředku kritizuje body 477, 478 a 496 napadeného rozsudku. Tvrdí, že zacházení, kterému byla podrobena, se liší od zacházení, jež je vyhrazeno větším podnikům náležejícím ke skupině. Koehler zejména zdůrazňuje skutečnost, že je rodinným podnikem střední velikosti a že jeho chování směřují jeho majitelé. Uvádí, že její základní kapitál je 43,2 milionu eur a její obrat za rok 2000 kolem 447 000 eur. Cituje případy společností AWA, M-real Zanders GmbH a Mitsubishi HiTec Paper Bielefeld GmbH, čímž se snaží dokázat rozdíl v zacházení, kterému byla podrobena, pokud jde o zohlednění jejího obratu.
- 111 Komise odpovídá, že zejména ohledně metody výpočtu pokut má širokou posuzovací pravomoc. Z toho vyplývá, že Soud neporušil zásadu rovného zacházení tím, že neodhalil žádné nesprávné právní posouzení v použité metodě při zařazení podniků do pěti kategorií na základě obratu vycházejícího z prodeje výrobků v Evropském hospodářském prostoru.
- 112 V tomto ohledu je pravda, jak vyplývá z ustálené judikatury, že Komise požívá široké posuzovací pravomoci, pokud jde o metodu výpočtu pokut. Tato metoda, popsaná v pokynech o metodě stanovování pokut uložených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3), obsahuje různé proměnné umožňující Komisi vykonávat její posuzovací pravomoc v souladu s ustanoveními čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 29. června 2006, SGL Carbon

v. Komise, C-308/04 P, Sb. rozh. s. I-5977, body 46 a 47, jakož i ze dne 25. ledna 2007, Dalmine v. Komise, C-407/04 P, Sb. rozh. s. I-829, bod 133).

- 113 V tomto rámci je na Soudním dvoru, aby ověřil, zda Soud správně posoudil výkon uvedené posuzovací pravomoci Komisí (výše uvedené rozsudky SGL Carbon v. Komise, bod 48, a Dalmine v. Komise, bod 134).
- 114 Je důležité dodat, že pro účely stanovení pokuty lze přihlídnout jak k celkovému obratu podniku, který vypovídá, byť jen přibližně a nedokonale, o jeho velikosti a hospodářské síle, tak k části tohoto obratu, jež pochází ze zboží, které je předmětem protiprávního jednání, a které tedy může vypovídat o rozsahu tohoto jednání. Z toho vyplývá, že ani jednomu ani druhému z těchto obrátů nelze přikládat přílišný význam ve srovnání s jinými posuzovanými skutečnostmi, a tedy že stanovení přiměřené pokuty nemůže být výsledkem jednoduchého výpočtu založeného na celkovém obratu. To platí zejména v případě, že dotyčné zboží představuje pouze malý zlomek tohoto obratu (viz výše uvedený rozsudek Musique Diffusion française a další v. Komise, bod 121; rozsudky ze dne 9. listopadu 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. Komise, 322/81, Recueil, s. 3461, bod 111, jakož i ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, bod 243).
- 115 V projednávané věci se však nejeví, že by se Soud dopustil nesprávného právního posouzení tím, že zamítl argument uplatněný společností Koehler vztahující se ke zohlednění jejího celkového obratu.
- 116 Jak to totiž oprávněně konstatoval Soud v bodě 476 napadeného rozsudku, Komise ve sporném rozhodnutí provedla rozlišení mezi dotčenými podniky podle jejich relativního významu na dotčeném trhu tím, že za základ tohoto rozlišení vzala obrat

vycházející z prodeje výrobku v Evropském hospodářském prostoru. Taková metoda má zabránit tomu, aby pokuty byly stanoveny na základě jednoduchého výpočtu založeného na celkovém obratu každého podniku, a aby tak docházelo k nerovnému zacházení.

- 117 Komise tak nepřekročila svoji posuzovací pravomoc a zásada rovného zacházení nebyla Soudem porušena.
- 118 Pokud jde o argumenty uplatněné společností Koehler proti bodům 477 a 478 napadeného rozsudku, stačí konstatovat, že jde o výtky proti jeho doplňujícímu odůvodnění, a je tedy třeba je zamítnout.
- 119 Podle ustálené judikatury totiž Soudní dvůr zamítá takové výtky rovnou, jelikož kritika samotného doplňujícího odůvodnění nemůže vést ke zrušení napadeného rozsudku (viz v tomto smyslu usnesení ze dne 25. března 1996, SPO a další v. Komise, C-137/95 P, Recueil, s. I-1611, bod 47; rozsudky ze dne 16. září 1997, Blackspur DIY a další v. Rada a Komise, C-362/95 P, Recueil, s. I-4775, bod 23, jakož i ze dne 25. ledna 2007, Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise, C-403/04 P a C-405/04 P, Sb. rozh. s. I-729, bod 106).
- 120 Uvedenou část prvního důvodu, uplatněnou společností Koehler, je tedy třeba prohlásit za neopodstatněnou.

K části důvodů uplatněných společnostmi Koehler a Divipa vztahující se k zásadě proporcionality.

121 Společnost Koehler v podstatě tvrdí, že s ohledem na její strukturu rodinného podniku nekótovaného na burze je Komisí provedený výpočet jí uložené pokuty v rozporu se zásadou proporcionality.

122 Komise zejména odpovídá, že v souladu se svojí obvyklou praxí vzala v úvahu relativní význam každého podniku na trhu dotčeném protiprávním jednáním, poté přizpůsobila zvýšení výchozí částky pokuty takto stanovené tím, že zohlednila velikost a celkové zdroje různých podniků, a že tedy přezkoumala otázku, zda původně stanovená výše pokuty musí být z důvodu svého nezbytného odrazujícího účinku upravena.

123 Divipa rovněž tvrdí, že Soud porušil zásadu proporcionality, jelikož nezohlednil její ekonomickou situaci ani skutečnost, že na rozdíl od ostatních dotčených podniků není výrobcem samopropisovacího papíru. Skutečný obrat, který by se měl zohlednit pro výpočet, je částka rovná rozdílu mezi prodejem samopropisovacího papíru konečným klientům a jeho nákupem od výrobců.

124 Komise odpovídá, že argument vztahující se k zásadě proporcionality je nepřijatelný z důvodu, že ekonomická situace společnosti Divipa, jakož i skutečnost, která měla být zohledněna pro výpočet pokuty, nebyly nikdy tímto podnikem před Soudem uplatněny. Argument spojený s postavením podniku není přijatelný, pokud společnost Divipa nepopírá příslušné body napadeného rozsudku. V každém případě z ustálené judikatury vyplývá, že Komise není při stanovování výše pokuty povinna zohledňovat finanční situaci podniku.

125 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v rámci kasačního opravného prostředku je účelem přezkumu Soudního dvora jednak přezkoumat otázku, v jakém rozsahu Soud právně náležitým způsobem přihlédl ke všem zásadním faktorům pro posouzení závažnosti určitého jednání ve světle článku 81 ES, jakož i článku 15 nařízení č. 17, a jednak ověřit, zda Soud právně dostačujícím způsobem odpověděl na veškeré argumenty uvedené žalobcem směřující ke zrušení nebo snížení pokuty (viz zejména rozsudky ze dne 17. prosince 1998, *Baustahlgewebe v. Komise*, C-185/95 P, Recueil, s. I-8417, bod 128; ze dne 29. dubna 2004, *British Sugar v. Komise*, C-359/01 P, Recueil, s. I-4933, bod 47, jakož i výše uvedený rozsudek *Dansk Rørindustri a další v. Komise*, bod 244).

126 Ve věcech, které Soudu byly předloženy, se přitom jeví, že správně zohlednil všechny faktory podstatné pro posouzení závažnosti jednání společnosti Koehler, jakož i společnosti Divipa a že právně dostačujícím způsobem odpověděl na argumenty těchto podniků.

127 Co se týče společnosti Koehler, jelikož stanovení pokuty nemůže být výsledkem jednoduchého výpočtu založeného na celkovém obratu, jak bylo připomenuto v bodě 114 tohoto rozsudku, Soud mohl v bodě 494 napadeného rozsudku oprávněně konstatovat, že srovnání procent vyjadřujících pokuty uložené Komisí vzhledem k celkovému obratu dotyčných podniků nestačilo k prokázání nepřiměřeného charakteru pokuty uložené uvedenému podniku. Nezdá se dále, že by Soud nezohlednil strukturální a finanční rozdíly mezi společností Koehler a ostatními sankcionovanými podniky, jak to uvedl generální advokát v bodě 277 svého stanoviska.

128 Co se týče společnosti Divipa, Soud správně zohlednil účast tohoto podniku na různých kartelových dohodách a žádné porušení zásady proporcionality v tomto ohledu nemůže být prokázáno. Je třeba doplnit, že argument tohoto podniku vycházející z nezohlednění jeho finančních schopností je nepřipustný, jelikož je před Soudním dvorem vznesen poprvé (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 21. září 2006, *JCB Service v. Komise*, C-167/04 P, Sb. rozh. s. I-8935, bod 114 a citovaná judikatura).

129 Části důvodů uplatněných společnostmi Koehler a Divipa týkající se zásady proporcionality musí být prohlášeny za neopodstatněné, a pokud jde o společnost Divipa, rovněž zčásti nepřipustné.

130 Divipa krom toho tvrdí, že co se týče kvalifikace protiprávního jednání, Soud rovněž porušil zásadu proporcionality, jelikož se jednak tento podnik neúčastnil na evropské kartelové dohodě, což znamená, že protiprávní jednání nemůže být kvalifikováno jako velmi závažné, a jednak že se neúčastnil na všech schůzkách ohledně španělského trhu, takže jeho účast na kartelové dohodě trvala méně než rok.

131 K tomuto bodu Komise odpovídá, že uvedený argument je neopodstatněný, jelikož kartelová dohoda, včetně dohody, která má pouze vnitrostátní dosah, je obecně považována za velmi závažnou, i když výchozí částka pokuty je spíše nízká pro tento typ protiprávního jednání. Krom toho délka trvání protiprávního jednání nemá s jeho závažností nic společného.

132 V tomto ohledu je důležité zdůraznit, že Soud potvrdil kritéria přijatá Komisí pro stanovování pokut a nezdá se, že by se v tomto ohledu dopustil jakéhokoliv nesprávného právního posouzení, vzhledem k tomu, že Komise vykonala svoji posuzovací pravomoc v souladu s pokyny zmíněnými v bodě 112 tohoto rozsudku a tak, jak je popsáno v tomtéž bodě.

133 Část třetího důvodu uvedeného společností Divipa týkající se kvalifikace protiprávního jednání tedy musí být prohlášena za neopodstatněnou.

K části třetího důvodu uplatněného společností Divipa týkající se povinnosti uvést odůvodnění

- 134 Divipa tvrdí, že Soud v bodě 629 napadeného rozsudku porušil povinnost uvést odůvodnění tím, že se vyjádřil následujícím způsobem:

„[...] [P]ouhá skutečnost, [že Divipa] se nemusela chovat plně v souladu s dohodnutými dohodami, pokud by byla prokázána, by ostatně nepostačovala k tomu, aby Komise byla povinna jí přiznat polehčující okolnosti. [Divipa] by se totiž mohla prostřednictvím své více či méně nezávislé politiky na trhu jednoduše pokusit využít kartelovou dohodu ve svůj prospěch [...]“

- 135 Podle společnosti Divipa tyto dvě věty v bodě 629 nepředstavují dostatečné odůvodnění. Zatímco ona předložila důkazy na podporu své žádosti o uplatnění polehčujících okolností, Soud neprokázal, že získala výhodu, což by mu umožnilo takovou žádost zamítnout.

- 136 Komise zejména odpovídá, že argument je nerelevantní vzhledem k tomu, že kritizované věty v bodě 629 napadeného rozsudku pouze opakují skutečnosti, o než se Soud opřel. Mimoto samotná skutečnost, že společnost Divipa případně nejednala zcela v souladu s dohodami uzavřenými v rámci kartelové dohody, nestačí k tomu, aby jí byla Komise nucena přiznat polehčující okolnosti. Soud v napadeném bodě pouze zopakoval odůvodnění mnohokrát použité soudy Společenství.

- 137 V tomto ohledu, jak to zdůraznil generální advokát v bodech 287 a 288 svého stanoviska, věty v bodě 629 napadeného rozsudku kritizované společností Divipa představují pouze doplňující důvod a Divipa nepopírá další důvody, o něž se Soud opřel pro odůvodnění nepřiznání polehčujících okolností tomuto podniku.

138 Část třetího důvodu uvedeného společností Divipa, týkající se povinnosti uvést odůvodnění, tedy musí být prohlášena za neopodstatněnou.

139 Z výše uvedených úvah tedy vyplývá, že důvody společností Koehler a Divipa týkající se stanovení a výše pokut je třeba zamítnout.

Ke čtvrtému důvodu uplatněnému společností Divipa, vycházejícímu z porušení práva na spravedlivý proces s ohledem na délku řízení před Soudem

Argumentace účastnic řízení

140 Divipa tvrdí, že právo, aby se řízení o protiprávním jednání konalo v přiměřené lhůtě, se v oblasti hospodářské soutěže použije jak na správní, tak na soudní řízení. Toto právo bylo porušeno, jelikož řízení před Soudem trvalo pět let od podání žaloby dne 18. dubna 2002 do vynesení napadeného rozsudku dne 26. dubna 2007.

141 Komise odpovídá, že přiměřenost lhůty musí být posouzena v závislosti na okolnostech vlastních každé věci, a zejména v závislosti na významu sporu, složitosti věci, jakož i chování žalobce a příslušných orgánů.

142 Co se týče řízení před Soudem, Komise zdůrazňuje, že deset společností sporné rozhodnutí napadlo za použití čtyř jazyků řízení, že mnoho skutkových okolností bylo popřeno a že bylo třeba posoudit důkazní hodnotu prohlášení a dokumentů týkajících se žalobkyň v prvním stupni, aby se zjistilo, zda jsou pravdivé, že důvody uplatněné

těmito společnostmi se shodovaly, ale také obsahovaly rozdíly, které se týkaly meritorních otázek a otázek řízení, jakož i výše pokuty. Délka řízení tedy nepřiměřená není. V každém případě má Komise za to, že i když se prokáže vada v řízení, jako je vada, která jí je vytýkána, nemůže to vést ke zrušení napadeného rozsudku v plném rozsahu.

Závěry Soudního dvora

¹⁴³ Je třeba připomenout, že obecná zásada práva Společenství, podle které má každá osoba právo na spravedlivý proces – a která se inspiruje čl. 6 odst. 1 EÚLP – a zejména právo na řízení v přiměřené lhůtě, je použitelná v rámci opravného prostředku k soudu proti rozhodnutí Komise, kterým se podniku ukládají pokuty za porušení práva hospodářské soutěže (výše uvedený rozsudek Baustahlgewebe v. Komise, body 20 a 21; ze dne 15. října 2002, rozsudky Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 179; ze dne 2. října 2003, Thyssen Stahl v. Komise, C-194/99 P, Recueil, s. I-10821, bod 154, jakož i výše uvedený rozsudek Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise, bod 115).

¹⁴⁴ Přiměřenost lhůty se posuzuje v závislosti na okolnostech každé věci, a zejména v závislosti na významu sporu pro dotčenou osobu, složitosti věci, jakož i chování žalobce a příslušných orgánů (výše uvedené rozsudky Baustahlgewebe v. Komise, bod 29; Thyssen Stahl v. Komise, bod 155, jakož i Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise, bod 116).

¹⁴⁵ Soudní dvůr v tomto ohledu upřesnil, že výčet těchto kritérií není taxativní a že posouzení přiměřenosti lhůty nevyžaduje systematický přezkum okolností věci ve vztahu ke každému z nich, pokud se ve vztahu jen k jednomu z nich jeví délka řízení jako opodstatněná. Tak může být složitost věci použita pro odůvodnění na první pohled příliš dlouhé lhůty (výše uvedené rozsudky Limburgse Vinyl Maatschappij a další

v. Komise, bod 188; Thyssen Stahl v. Komise, bod 156, jakož i Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise, bod 117).

¹⁴⁶ V projednávané věci řízení před Soudem trvalo pět let, počínaje podáním žalob devíti podniky mezi 11. a 18. dubnem 2002, do 26. dubna 2007, kdy byl vynesen napadený rozsudek.

¹⁴⁷ Takovou délku řízení je třeba přezkoumat s ohledem na okolnosti věci. Jak to uvedl generální advokát v bodech 145 až 148 svého stanoviska, tato délka může být odůvodněna vzhledem ke složitosti věci a tím, že zejména téměř všechny skutečnosti, na kterých se zakládalo sporné rozhodnutí, byly v prvním stupni zpochybněny, a musely být ověřeny. Krom toho devět podniků podalo proti spornému rozhodnutí žaloby ve čtyřech různých jazycích řízení a jeden členský stát, v tomto případě Belgické království, požádalo o vedlejší účastenství. V důsledku spojení těchto žalob byl vydán napadený rozsudek pro devět věcí.

¹⁴⁸ Tyto různé okolnosti vyžadovaly souběžný přezkum devíti žalob a délka řízení může být snadno vysvětlena důkladným přezkumem spisu ze strany Soudu a jazykovými nároky, které ukládají procesní pravidla použitelná v řízení před Soudem.

¹⁴⁹ Ve světle předcházejících skutečností je třeba konstatovat, že řízení před Soudem nepřekročilo požadavky na dodržení přiměřené lhůty.

¹⁵⁰ Z bodů 49 až 149 tohoto rozsudku vyplývá, že žádný z důvodů uplatněných společnostmi Koehler a Divipa na podporu jejich kasačních opravných prostředků nelze přijmout, a proto musí být zamítnuty.

K nákladům řízení

- 151 Podle čl. 122 prvního pododstavce jednacího řádu, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení. Podle čl. 69 odst. 2 tohoto jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 stejného jednacího řádu, se účastník řízení, který neměl ve věci úspěch, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.
- 152 Komise neměla ve věci úspěch, pokud jde o kasační opravný prostředek podaný společností Bolloré, která požadovala náhradu nákladů řízení tímto orgánem. Je tedy důvodné Komisi uložit náhradu nákladů řízení vynaložených jak před Soudem, tak v rámci kasačního opravného prostředku, pokud jde o tento podnik.
- 153 Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a společnosti Koehler a Divipa neměly ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedeným, pokud jde o jejich příslušné žaloby, uložit náhradu nákladů tohoto řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) **Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 26. dubna 2007, Bolloré a další v. Komise (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02), se zrušuje v rozsahu, v němž se týká společnosti Bolloré SA.**
- 2) **Rozhodnutí Komise 2004/337/ES ze dne 20. prosince 2001, vydané v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/E-1/36.212 – Samopropisovací papír), se zrušuje v rozsahu, v němž se týká společnosti Bolloré SA.**

- 3) Kasační opravné prostředky podané společnostmi Papierfabrik August Koehler AG a Distribuidora Vizcaína de Papeles SL se zamítají.**
- 4) Komisi Evropských společenství se ukládá náhrada nákladů řízení jak v prvním stupni, tak v řízení o kasačním opravném prostředku ve věci C-327/07 P.**
- 5) Společnostem Papierfabrik August Koehler AG a Distribuidora Vizcaína de Papeles SL se ukládá náhrada nákladů řízení ve věcech C-322/07 P a C-338/07 P.**

Podpisy.